

Форма

Рабочая прог

ПГУ 7.18.2/06

Ф СО

Қазақстан Республикасының ғылым және білім
миністірлігі

С.Торайгыров атындағы Павлодар мемлекеттік
университеті

Психология және педагогика кафедрасы

ЖҰМЫС БАҒДАРЛАМАСЫ

«Отбасы психологиясы» пәні

050503 – психология
мамандығының студенттеріне арналған

Павлодар

Лист утверждения
к рабочей программе
Форма
дисциплины, разработана
7.18.1/06
на основании рабочей
учебного плана специализации
и каталога элективных дисциплин

Ф СО ПГУ

**БЕКІТЕМІН
ОІ**

жөніндегі проректоры

Пфейфер Н.Э.

«___» _____ 200__ ж.

Құрастырушы: аға оқытушы Казбекова М.Е.

Психология және педагогика кафедрасы

Жұмыс бағдарламасы

«Отбасы психологиясы» пәні бойынша
050503 – психология бакалавр мамандық студенттеріне арналған

Жұмыс бағдарламасы мамандықтың жұмыс оқу жоспары мен пәндердің
элективті каталогы негізінде әзірленді және С. Торайғыров атындағы
ПМУ ғылыми кеңесінің мәжілісінде бекітілді.

Кафедра мәжілісінде ұсынылды “___” _____ 2009ж. Хаттама №

Кафедра меңгерушісі _____ Бурдина Е.И..

Филология, журналистика және өнер факультетінің оқу әдістемелік
кеңесінде мақұлданды
“___” _____ Хаттама № _____

ОӘК Төрайымы _____ Жуманкулова Е.Н.

КЕЛІСІЛДІ

Факультет деканы _____ Ж.Т. Сарбалаев

“ _____ ” _____ 2009ж.

ОӘБ МАҚҰЛДАНДЫ

ОӘБ бастығы _____ А.А.ВАРАКУТА “ _____ ” _____ 2009ж.

1 Пәннің мақсаты мен міндеттері

1.1 Кіріспе

Отбасы жүйесін – біріңғай білім беру деңгейі ретінде қарастыруға болады, белгілі құрылымдық ерешелікті меңгерген, қызметі және дамуы болады. Отбасы жүйелі дұрыс теңдестірілсе, онда жүйе бөліктерінің қажеттіліктері бірдей өтелетін болады.

Сонымен қатар отбасы түрлі маңызды топтармен: достарымен, көршілерімен, әлеуметтік отра өкілімен, өзара әрекетте болып шарт. Отбасының түрлі жүйелі және сырттай ортада өзара әрекет көрсеткіштері.

1.2 Пәнді оқу мақсаты: отбасы татулығы бойынша қызметтерді дамытуға негіз болу. Жеке отбасы оның әрбір мүшелеріне кәсіби тұрғыдан жекелеген және дифференциалды ықпал қамтамасыз ету.

1.3 Міндеттері:

- болашақ психологтар отбасы психологиясын теориялық білімі меңгеруге көмектесу;
- болашақ психологтарды жас отбасыларымен жұмыс істеу үшін кәсіби біліктіліктерін арттыру көмектесу;
- некеге, отбасылық өмірге студенттер тұлғасының дайындықтарын қалыптастыру;
- бала мен отбасының үйлесімді дамуын қолдануға бағытталған қызметтер сапасын көтеру арқылы, өмір сүру деңгейін бала мен отбасында жақсарту;
- әртүрлі жасындағы балалармен отбасы негізінде жататын мәселелерде психологиялық себептерін сараптау әдеттерінің құрастырылуы.

Пәнді зерттеп, студент міндетті:

Білу:

- отбасы құрылымын, қызметін және дамуын білу керек.

Істей алу:

- отбасылық мәселелерді шешудегі, отбасы татулығын сақтау жұмыстарын қолдана алу.

2 Пререквизиттер:

- психодиагностика негіздері;
- жалпы психология;
- жас ерекшелік психология.

Сабақ түрлері ұжымдық, топтық және жеке дара.

Курс аяқталған соң, меңгерілген білім бойынша студенттер емтихан тапсырады.

3. Пән мазмұны 3.1 Пәннің тақырыптық жоспары

№	Тақырыптардың атауы	Сағаттар саны		
		Дәріс	Тәж	СӨЖ
1	Отбасын құру және әлеуметтік – философиялық мән-мағынасы	2		6
2	Жаңа отбасы және оның мінездемесі	2	2	7
3	Отбасының психологиялық климаты және құндылықтары	2	1	7
4	Шаруашылық-экономикалық қарым - қатынасы және отбасының қаржысы	2	1	6
5	Отбасы қарым-қатынасының құқықтық реттеуі	2	1	6
6	Неке қию алдындағы психологиялық қарым- қатынас	2	1	6
7	Жас отбасының құрылуы	2	1	7
8	Отағасын тәрбиелеу: мәні және негізгі бағыттары	2	1	6
9	Жұбайлар жұбының қалыптасуы	2	1	7
10	Жұбайлардың арасындағы қарым-қатынасты тәрбиелеу және дамыту	2	1	7
11	Отбасы дағдарысы	2	1	7
12	Балаға ата-аналық қарым-қатынас: құрылымы, түрлері және функциялары	2	1	6
13	Бала туысымен отбасы функциясының және құрылымының өзгеруі	3	1	6
14	Мектепке дейінгі шақта балаға ата-аналық қарым-қатынас	3	2	6
Қорытынды: 135		30	15	90

3.2 Теоретикалық курстың мазмұны

1 тақырып. Отбасы психотерапиясы: тарихы және теориясы.

Теориялық білімдерді қолдану. Теориялық психологияның пәні, міндеттері мен функциялары. Жалпы ұғым факторы.

2 тақырып. Отбасылық психотерапияның құру, жүйелеу мәселелері.

Отбасы психотерапияның теориялық ролі. Отбасының жүйелік бағасы. Отбасы қарым-қатынасының диагностикалық деңгейі.

3 тақырып. Отбасылық психотерапияның жүйелі ұғыну және ойлау.

Материалдық кеңейту. Психология оқытушысының студенттің кәсіби-психологиялық ойлауын қалыптастыру жөніндегі қызметтері. Студент пен оқытушының ынтымақтастығы.

4 тақырып. Отбасының структуралық жүйелік және функциялық дамуы.

Оқытудың белсенді әдістері. Бағдарламандырылған оқыту әдістері Студенттің белсенді танымдық іс-әрекеті – оқудың психологиялық теориясының негізі. Бағдарламандырылған оқыту жүйесінде студенттердің білімді иемденуі.

5 тақырып. Отбасылық психотерапиялық жұмыс концепциялары.

Психологияны оқыту процесіндегі проблемалық оқыту әдістері Психологияны оқыту процесіндегі мәселелік оқыту түсінігі. Мәселелік оқытудың негізгі ұғымдары: мәселелік есеп, мәселелік сұрақ, мәселелік тапсырмалар. Мәселелік жағдаят және оны шешу жолдары. Бақылау жұмысын орындаушыға тапсырмалар мен әдістемелік ұсынымдар.

6 тақырып. Отбасылық психотерапевтің профессионалды қатынасы.

Интерактивтік оқытудың әдістері. Интерактивтік оқыту ұғымы. Интерактивтік оқытудың әдістері: эвристикалық әңгіме, пікіралмасу, ми шабуылы, дөңгелек үстел, іскерлік ойын, психологияның мәселелері бойынша мақалалардың сайысы, т.б.

7 тақырып. Отбасылық психотерапияның басталуы. Интервью-бірінші психотерапиялық кезең.

Практикалық сабақтарға дайындық. Бірінші интервью. Интервью сұрақтары. Тәжірибелік пайдалануда бірінші интервью алу.

8 тақырып. Отбасылық психотерапияның орталық кезеңі мен принциптері.

Отбасы мүшелеріне жүйелі қатынасты қолданып «мен» позициясын қолдану. Зерттеу позициясын қолдану. Отбасы мүшелерінің функционалды көмегі.

9 тақырып. Отбасылық психотерапияның соңғы кезеңі.

Теориялық білімдерді пайдалану. Психология бойынша семинар сабақтары. Психология бойынша семинар сабақтары ұғымын анықтау. Семинар сабақтарының формалары: психологиялық тақырыптың жоспары бойынша әңгіме, студенттердің баяндамалары, оппоненттердің баяндамалары.

10 тақырып. Конфиденсальды. Үйде және офисте жұмыс істеу.

Үйде және офисте жұмыс істеу. Сессия барысында маңызды мәселелерді шешу.

11 тақырып. Психотерапиялық тығыз көмек.

Психотерапиялық тығыз көмек. Практикалық сабақтарда проблемалық жағдаяттарды шешу студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытудың тиімді әдісі ретінде.

12 тақырып. Котерапия.

Интерактивтік оқыту ұғымы. Интерактивтік оқытудың әдістері: эвристикалық әңгіме, пікіралмасу, ми шабуылы, дөңгелек үстел, іскерлік ойын, психологияның мәселелері бойынша мақалалардың сайысы, т.б.

13 тақырып. Отбасы психотерапия кабинетінің жабықталуы. Отбасымен интервью.

Бірінші интервью. Интервью сұрақтары. Тәжірибелік пайдалануда бірінші интервью алу.

14 тақырып. Отбасы мүшелерімен әңгімелесу: біраз ұсыну.

Практикалық сабақтарда проблемалық жағдаяттарды шешу студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытудың тиімді әдісі ретінде.

15 тақырып. Отбасы психотерапияның балалар және ойын қатынасы.

Практикалық сабақтарда проблемалық жағдаяттарды шешу студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытудың тиімді әдісі ретінде.

3.3 Семинар сабақтарының мазмұны

2 тақырып. Жаңа отбасы және оның мінездемесі

Жоспар:

1. Жаңа қоғамның отбасының дамуы және оның өзгеру функциясы.
2. Отбасының негізгі функциялары.
3. Отбасының әлеуметтік мәндігі. Жаңа қоғам отбасының ерекшелігі және құрылымы.
4. Отбасының діни-адамгершілік потенциалы. Отбасының құндылық бағыты.

Практикалық тапсырма:

1. Отбасылық топтағы өзара іс-әрекет ерекшелігі қандай?
2. Отбасының функциялары қандай?
3. Отбасының тәрбиелік функцияның мәні неде?
4. Отбасы жеке тұлғаның жекелік қажеттіліктерді қалай қанағаттандырады?
5. Реферат тақырыбын таңдау.

3 тақырып. Отбасының психологиялық климаты және құндылықтары.

Жоспар:

1. Неке отбасының негізі және ядросы ретінде. «Жұбайлық үйлесімділік» зерттеуіндегі негізгі бағыттары.
2. Отбасында қарым-қатынас спецификасы.
3. Эмоционалдық күйдің алдын алу.
4. Отбасы этикеті. Отбасының моральдік климаты.

Практикалық тапсырма:

1. Адамгершілікті, эмоционалды-психологиялық атмосфераны құру үшін ана, жұбайы қандай роль атқарады?
2. Ерлі-зайыпты мен балалардың арасында өзара әсер етуі қалай өтеді?
3. Отбасының тұрақтылық мәселесі?
4. Реферат тақырыбын таңдау.

4 тақырып. Шаруашылық-экономикалық қарым - қатынасы және отбасының қаржысы.

Жоспар:

1. Отбасы – қоғамның шаруашылық-экономикалық ұяшығы.
2. Шаруашылық-экономикалық отбасының негізгі функциялары.
3. Жаңа қоғам отбасылардың экономикалық жағдайы.
4. Қазіргі отбасының экономикалық мәселелері.
5. Үйдегі экономика.

Практикалық тапсырма:

1. Отбасы ішінде экономикалық қарым-қатынастар қалай қалыптасады?
2. Отбасылық бюджеттің тиімді жоспарлаудың мәні неде?
3. Ақша және оларға отбасы мүшелерінің көз-қарасы қандай?
4. Реферат тақырыбын таңдау.

5 тақырып. Отбасы қарым-қатынасының құқықтық реттеуі

Жоспар:

1. Ажырасу статистикасы: себебі және түрткілері.
2. Некедегі "тәуекел" факторлары.
3. Жұбайлық қарым-қатынастағы әр-түрлі жағдайлардағы жанжал. Деструктивті мінездің негізгі себептері, отбасындағы жанжалды шешу: эгоцентризм.
4. Қызғанудың жанжалдық мінездемесі.
5. Жанжал және ажырасу.

Практикалық тапсырма:

1. Ажырасудың негізгі түрткілері не?
2. Отбасындағы жанжалдың негізгі мәселелері неде?
3. Қызғану деген не? Қызғанудың негізгі мінездемесі қандай?
4. Ажырасудың қандай кезеңдер сізге белгілі?
5. Реферат тақырыбын таңдау.

6 тақырып. Неке қию алдындағы психологиялық қарым-қатынас.

Жоспар:

1. Неке қию алдындағы қарым-қатынас және оның отбасындағы ролі. Неке қию алдындағы қарым-қатынас негізгі функциялары.
2. Еріксіз неке қиюлардың мәселесі.
3. Ерлі зайыптылардың жұп құруларының психологиялық аспектілері.
4. Некеге тұру себептері.
5. Үйлену тойының адамның жеке басы үшін маңызы.
6. Үйлену тойының салт дәстүрі және жаңа қоғамдық тенденциялар.

Практикалық тапсырма:

1. Өмір жолдасын таңдау концепциясы.

2. Неке қию алдындағы қауіп факторларын атаңыз?
3. Махаббат уайым және іс-әрекет ретінде.
4. Өзін-өзі бағалау деңгейі жұбайлық өмірде қалай әсер етеді?
5. Реферат тақырыбын таңдау.

7 тақырып. Жас отбасының құрылуы.

Жоспар:

1. Ерлі-зайыптылардың алғашқы күндері.
2. Үйлесімдіктің қырлары.
3. Жанжалдар мен ажырасулар.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

8 тақырып. Отағасын тәрбиелеу: мәні және негізгі бағыттары

Жоспар:

1. Отағасын тәрбиелеу – әлеуметтік-педагогикалық міндет.
2. Отағасын тәрбиелеу жүйесінің негізгі кезеңдері.
3. Ата-ананың үйіндегі отағасын тәрбиелеу.
4. Отағаны мектепте дайындау.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

9 тақырып. Жұбайлар жұбының қалыптасуы

Жоспар:

1. Неке қию алдындағы қауіп және жауапкершілік.
2. Жұбайлардың отбасылық өмірге психологиялық дайындықтары.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

10 тақырып. Жұбайлардың арасындағы өзара қарым-қатынасты тәрбиелеу және дамыту.

Жоспар:

1. Отбасындағы қарым-қатынастың спецификасы.
2. Жұбайлық үйлесімділіктің теориясы.
3. Жанұядағы ролдік құрылым және ролдерді тарату.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

11 тақырып. Отбасы дағдарысы

Жоспар:

1. Некедегі дағдарыс кезеңдері.
2. Некедегі "тәуекел" факторлары.
3. Бақытсыз жанұялардың жіктемесі. Отбасы қарым-қатынасын бұзуының типтері.
4. Ажырасу. Ажырасу алдында тұрған отбасының мәселесі.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

12 тақырып. Балаға ата-аналық қарым-қатынас: құрылымы, түрлері және функциялары

Жоспар:

1. Ата-аналық қарым-қатынасының құрылымы.
2. Балаға ата-аналардың қарым-қатынас түрлері.
3. Ана-аналардың авторитеті.
4. Баланың тәрбиесіне ата-ананың кері әсері.

Практикалық тапсырма:

1. Жасөспірім шақтың дағдарысы кезінде балалар мен ата-аналар арасындағы жанжалдың психологиялық мәні неде?
2. Ата-аналар қарым-қатынастың қандай түрлерін білесіз?
3. Ана-аналар авторитетінің мәні неде?
4. Реферат тақырыбын таңдау.

13 тақырып. Бала туысымен отбасы функциясының және құрылымының өзгеруі.

Жоспар:

1. Баланың туысымен отбасында функциялар мен ролдік құрылымының өзгеруі.
2. Баланың туысымен ерлі-зайыпты қарым-қатынастың өзгеруінің негізгі мінездемелері.
3. Бірінші, екінші туған балаларға ата-аналардың психологиялық қарым-қатынас ерекшеліктері.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

14 тақырып. Мектепке дейінгі шақта балаға ата-аналық қарым-қатынас.

Жоспар:

1. Ата-аналардың мінез-құлқы бала үшін үлгі ретінде.
2. Балаға жыныстық тәрбие беру.
3. Жұбайлардың ажырасулары, мектепке дейінгі кезеңдегі балаларға әсері.

Практикалық тапсырма:

Реферат тақырыбын таңдау.

СӨЖ мазмұны

№	СӨЖ түрі	Есеп беру түрі	Бақылау түрі	Сағат көлемі
1	Дәріс сабақтарына дайындалу	Конспект	Сабаққа қатысу	30
2	Тәжірибелік сабақтарға дайындалу, үй тапсырмаларын орындау	Жұмыс дәптері	Сабаққа қатысу	15
3	Аудиториялық	Баяндама	Баяндаманы	25

	сабақтардың мазмұнына кірмеген материалды зерделеу		қорғау	
4	Өзіндік зерттеу жұмыстарын орындау, оларды тапсыру.	Конспект, реферат	Коллоквиум және реферат қорғау	10
5	Жазбаша глоссарий құрастыру	Глоссарий	Құрастырылған глоссариді тексеру	4
6	Бақылау іс-шараларына дайындалу	Конспект	Аралық және қорытынды бақылау(тестілеу, емтихан)	6
Барлығы:				90

Студенттердің өзіндік зерделеуіне арналған тақырыптар

1. Отбасын құру және әлеуметтік – философиялық мән-мағынасы
2. Жаңа отбасы және оның мінездемесі
3. Психологиялық жағдай және үйлесімділік
4. Некенің бұзылуы
5. Жаңа дәуір отбасының экономикалық мәселесі
6. Үйлену тойының салт дәстүрі және жаңа қоғамдық тенденциялар.
7. Жанжал және ажырасу
8. Ата-аналар үйінде отағасын тәрбиелеу
9. Неке қию алдындағы қауіп факторлары
10. Жұбайлардың үйлесімділігінің теориясы
11. Жас отбасының құрылуы
12. Отбасы дағдарысы

Реферат тақырыптары

1. Қарым-қатынастың тұрақты құрылымы отбасылық қарым-қатынастардың әлеуметті-психологиялық сипаттамасы ретінде.
2. Амансыз отбасылардың әлеуметті-психологиялық сипаттамасы.
3. Өмір серігін таңдау концепциясы
4. Неке қию себептері.
5. Махаббат және мәдениет.
6. Отбасының психологиялық ауа-райы және жұбайлар жанжалдарының аймағы.
7. Жұбайлардың үйлесімділік теориясы.
8. Отбасыдағы жанжал: қисындары және себептері.

	емтихан	сынақ				жа лп ы	ауд	СӨЖ										МБ	сау
ЖОБ базасын да күндізгі	4					135	45	90	3 семестр				4 семестр						
													30	15		30			

Бақылау жұмысы

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер тізімі:

1. Андреева Г.М. Социальная психология: Учеб. для высш. шк.-М.: Аспект Пресс,2000.-376с.
2. Дмитриев А. В. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов.- М.: Гардарики,2000.-318с.
3. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии.- 4-е изд.- СПб. : Питер,2000.-528с.
4. Сатир В. Как строить себя. М, 1996г.
5. Социальная психология: Хрестоматия/Сост.: Е.П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая.- М. : Аспент- Пресс, 2000.- 475с.
6. Столяренко Л.Д., Самыхин СИ. 100 экзаменационных ответов по психологии.- Ростов н/Д:МарТ,2000.-256с.
7. Этика и психология семейной жизни. М, 1.987г.
8. Дополнительная литература
9. Азбука любви. М, 1996і
10. Алешина Ю., Гозман Л., Дубовских Е. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. М, 1987г.
11. Алешина Ю.Е. , Валович А.С. Проблемы усвоения ролей мужчинами и женщинами. // Вопр. психологии, 1991г., №4, с. 74-82.
12. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи. Исследования и проблемы.// Вест. МГУ Сер. М. Психология. М. 1987г.
13. Алешина Ю.Е., Лекторская Е.В. Ролевой конфликт работающей женщины. //Вопр. психологии, 1989г.. №5. с. 80-88.
14. Антонюк Е.В. Становление ролевой структуры молодой семьи и ее восприятие супругами. // Вестник МГУ, сер. 14, "психология", 1993г., №4, с.25-33.
15. Аргайл М. Психология супружеского счастья. М, 1990г.
16. Аугустинович А. Дуальная природа человека. М, 1995г.
17. Афанасьева В.Г. Общество: системность, познание, управление. М, 1987г.
18. Афанасьева Т. Семейные портреты. М, 1980г.
19. Бестужев-Лада И.В. Ступени к семейному счастью. М, 1988г.
20. Бодилев А.А. Семья и формирование личности. М, 1981г.
21. Бойко В.В. Любовь, семья, общество. М, 1988г.
22. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. М, 1988г.

23. Варга А.Я. Роль родительского отношения в стабилизации детской невротической реакции. // Вестник МГУ, сер. "психология", №4, 1986г.
24. Васильев Э. Семья и ее функции. М, 1983г.
25. Вернс Р. Развитие Я- концепции и воспитание. М, 1996г.
26. Витек К. Проблема супружеского благополучия. М, 1988г.
27. Воднева А. Жених и невеста. Минск. 1986г.
28. Волков А.Г. Семья - объект демографии. М, 1986г.
29. Волков А.Г. Семья глазами демографа. М, 1991г.
30. Гарбузов В.И., Захаров АЛ, Исаев Д.Н. Неврозы у детей и их лечение. Л, 1977г.
31. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. М, 1987г.
32. Гозман Л.Я., Алешина Ю.Е. Общение и развитие взаимоотношений в супружеской паре. В.: Общение и оптимизация совместной деятельности. М, 1987г.
33. Гозман Л.Я., Шлягина Е.И. Психологические проблемы семьи. // Вопр. психологии М, 1985г. №2.
34. Гребенников И.В. Основы семейной жизни. М, 1991г.
35. Дружинин В. Психология семьи. М; 1996г.
36. Егидес А. Козлов Н. Семейный договор.// Семья. 1989 №48
37. Захаров А.И. Как предупредить отклонения в поведении ребенка. М, 1993г.
38. Казаков А. Экономические и психологические проблемы семьи. М, 1985г.

Қосымша әдебиеттер тізімі:

39. Калленкова В.С. Психологические проблемы первых лет супружеской жизни. //Вопр. психологии. N4. 1983г.. №3. с.83-89
40. Каневский Е. Уроки экономики в быту. М, 1986г.
41. Кент М. Как выйти замуж. Спб, 1996г.
42. Керолев Ю. Супруги, родители, дети. М, 1985г.
43. Ковалев СВ. Психология современной семьи. М, 1988г.
44. Ковалева Л.Е. Создана семья. Л. 1992г.
45. Ковалева. Л. Е. Микроклимат семьи М. 1987г.
46. Кодекс о браке и семье.
47. Козлов Н. Как относиться к себе и людям. М, 1997г.
48. Культура семейных отношений. М, 1985г.
49. Лаптенюк С.Д.¹ Нравственная сущность семейно-брачных отношений. М, 1990г.
50. Лисовский В.Т-. Любовь и нравственность. Л. 1991г.

51. Меньянутин. Помощь молодой семье. М, 1993г.
52. Обозова Н.Н., Волкова А.И. Личностные факторы супружеской совместимости. В сб.: Личность в системе коллективных отношений. М, 1980г., С175-176.
53. Разумихина Г.П. Мир семьи М. 1986г.
54. Сасилова Е.Т. Влияние на самооценку нарушений эмоциональных контактов между родителями и ребенком на формирование аномалии личности. В сб.: Семья и формирование личности. М, 1981г.
55. Семья и воспитание детей. М, 1981г.
56. Столин В.В. Самосознание личности. М, 1983г.
57. Сысенко В. Супружеские конфликты. М, 1993г.
58. Сысенко В.А. Устойчивость брака: Проблемы, факторы, условия. М, 1991г.
59. Титаренко В.Я. Семья и формирование личности. М, 1987г.
60. Фром Э. Искусство любви. М, 1997г.
61. Харчев А.Г. Мауковский М.С. Современная семья и ее проблемы. М, 1987г.
62. Человек после развода. Вильнюс, 1985г.
63. Экономический механизм эффективного использования ресурсов потребления. М, 1988г.
64. Эльконин Д.Б.-Детская психология. М, 1960г.